

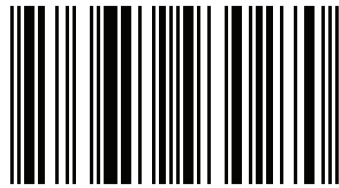
"Erken Çocukluk Dönemine Disiplinler Arası Bakış" kitabı on beş yazar ve iki editörün katkılarıyla hazırlanan; eğitim fakültesi öğrencilerine, öğretmenlere, akademisyenlere ve velilere hitap eden, alana disiplinler arası bir bakışla yaklaşan akademik bilimsel bir kitaptır. Kitabımız beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "Erken Çocukluk Çağında Gelişim"dir. İkinci bölüm "Dünden Bugüne Okula Hazırbulunuşluluk"tur. Üçüncü bölüm "Erken Çocukluk Çağında Eğitim"dir. "Erken Çocukluk Çağında Dil ve Edebiyat" dördüncü bölüm iken "Erken Çocukluk Çağında Özel Eğitim" beşinci ve son bölümdür.

Ömer Özyılmaz (Ed.)
Hatice Kadioğlu Ateş (Ed.)

Ömer ÖZYILMAZ, Hatice KADIOĞLU ATEŞ, Latife KABAKLI ÇİMEN, Fatma YAŞAR EKİCİ, Hatice VAĞANSEVER BAYRAKTAR, Özlem GÜNEŞ, Gülcan ARUSOĞLU, Necmettin ÖZMEN, Nil Didem ŞİMŞEK, Çiğdem Nilüfer UMAR, Zeki ILGAR, Arzu ARSLAN BUYRUK, Beyza KIRCA, Beyzanur YILDIRIM, Semra COŞGUN ILGAR.

Erken Çocukluk Dönemine Disiplinler Arası Bakış

978-3-659-93027-0

Ömer Özyılmaz, Hatice Kadioğlu Ateş (Eds.)

**Erken Çocukluk Dönemine Disiplinler
Arası Bakış**

Türkçe Özel Seri

Impressum / Knye

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek: Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <http://dnb.d-nb.de> abrufbar.

Alle in diesem Buch genannten Marken und Produktnamen unterliegen warenzeichen-, marken- oder patentrechtlichem Schutz bzw. sind Warenzeichen oder eingetragene Warenzeichen der jeweiligen Inhaber. Die Wiedergabe von Marken, Produktnamen, Gebrauchsnamen, Handelsnamen, Warenbezeichnungen u.s.w. in diesem Werk berechtigt auch ohne besondere Kennzeichnung nicht zu der Annahme, dass solche Namen im Sinne der Warenzeichen- und Markenschutzgesetzgebung als frei zu betrachten wären und daher von jedermann benutzt werden dürfen.

Deutsche Nationalbibliothek tarafından yayınlanan bibliyografik bilgiler: Deutsche Nationalbibliothek, bu yayını Deutsche Nationalbibliografie'de listeler; detaylı bibliyografik bilgi İnternet'te <http://dnb.d-nb.de> sitesinde mevcuttur.

Bu kitapta bahsedilen herhangi bir marka ve rn adı, tescilli marka, marka veya patent korumasına tabidir ve ilgili sahiplerin ticari veya tescilli markalarıdır. Marka, rn, ortak ve ticari adların, ürün açıklamalarının v.s. işbu eserde özel işaretleme olmadan bile kullanılması, hiçbir surette, bu çeşit adların tescilli marka ve marka korunması kanunu açısından kısıtlanmamış ve böylece herkes tarafından kullanılabilir olduğu şeklinde yorumlanamaz.

Coverbild / Kitap kapaėı resmi: www.ingimage.com

Verlag / Yayıncı:

LAP LAMBERT Academic Publishing

ist ein Imprint der / yayınevinin bir ticari markasıdır

Omniscriptum GmbH & Co. KG

BahnhofstraÙe 28, 66111 Saarbrücken, Deutschland / Germany

Email / E-posta: info@omniscriptum.com

Herstellung: siehe letzte Seite /

Basım yeri: son sayfaya bakın

ISBN: 978-3-659-93027-0

Copyright / Telif hakkı © 2016 Omniscriptum GmbH & Co. KG

Alle Rechte vorbehalten. / Her hakkı saklıdır. Saarbrücken 2016

Erken Çocukluk Dönemine Disiplinler Arası Bakış

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ

Yrd. Doç. Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ

YAZARLAR

Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ

Yrd. Doç. Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ

Yrd. Doç. Dr. Latife KABAKLI ÇİMEN

Yrd. Doç. Dr. Fatma YAŞAR EKİCİ

Yrd. Doç. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR

Yrd. Doç. Dr. Özlem GÜNEŞ

Yrd. Doç. Dr. Gülcan ARUSOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Necmettin ÖZMEN

Yrd. Doç. Dr. Nil Didem ŞİMŞEK

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Nilüfer UMAR

Yrd. Doç. Dr. Zeki ILGAR

Araş. Görev. Arzu ARSLAN BUYRUK

Araş. Görev. Beyza KIRCA

Araş. Görev. Beyzanur YILDIRIM

Semra COŞGUN ILGAR

KİTAP BÖLÜMLERİ

Erken Çocukluk Çağında Gelişim

Prof. Dr. Ömer Özyılmaz

Erken Çocuklukta Kişilik Gelişimi.....7

Yrd. Doç. Dr. Hatice Kadioğlu Ateş

Erken Çocuklukta Yetişkinliğe Empatinin Gelişimi.....27

Araştırma Görevlisi Arzu Arslan Buyruk

Erken Çocukluk Dönemindeki Öğrencilerin Zihinsel Modelleri.....81

Yrd. Doç. Dr. Latife Çimen

Erken Çocukluk Döneminde Sosyalleşme.....99

Araştırma Görevlisi Beyza Kırcı

Erken Çocukluk Döneminde Bağlanma.....151

Yrd. Doç. Dr. Gülcan Arusoğlu ve Araştırma Görevlisi Beyzanur

Yıldırım

Erken Çocukluk Döneminde Beslenme: Oyun Çağından, Okul Öncesi Döneme.....165

Dünden Bugüne Okula Hazırbulunuşluk

Yrd. Doç. Dr. Hatice Vatansever Bayraktar

Erken Çocukluk Eğitiminden İlkokula Geçişte Hazırbulunuşluk.....191

Yrd. Doç. Dr. Özlem Güneş

Erken Çocukluk Dönemine Dair Unutulmuş Bir Gelenek: Bed'-İ Besmele-Âmin Alayı.....223

Erken Çocukluk Çağında Eğitim

Yrd. Doç. Dr. Fatma Yaşar Ekici

Erken Çocukluk Eğitiminde Reggio Emilia Yaklaşımı: “Çocuğun Yüz Dili”.....245

Erken Çocukluk Dönemine ve Eğitimine Farklı Bir Bakış: Montessori Yaklaşımı.....271

Yrd. Doç. Dr. Hatice Kadioğlu Ateş

Erken Çocukluk Döneminden İlkokula Dinleme Becerisinin Gelişimi.....293

Erken Çocukluk Çağında Dil ve Edebiyat

Yrd. Doç. Dr. Necmettin Özmen

Çocuk Melek Mi, Nur Mu, Çiçek Mi...?.....331

Yrd. Doç. Dr. Nil Didem Şimşek

Okul Öncesi Dönemde Ana Dili Eğitiminde Metaforik Algı Oluşturabilme Süreci Üzerine.....363

Erken Çocukluk Çağında Özel Eğitim

Yrd. Doç. Dr. Zeki Ilgar ve Semra Coşgun Ilgar

Erken Çocukluk Döneminde Kaynaştırma Eğitimi.....377

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Nilüfer Umar

Erken Çocuklukta Özel Eğitim.....423

Erken Çocuklukta Üstün Zekalı ve Yetenekliler 483

ÇOCUK MELEK Mİ, NUR MU, ÇİÇEK Mİ...?

Yrd. Doç. Dr. Necmettin Özmen

Öz

Türk şiirinde 1910'lerden itibaren, İbrahim Alaaddin Gövsa, Ali Ulvi Elöve, Tevfik Fikret'le başlayan çocuk şiirleri günümüze doğru artarak devam eder. Bugün Türk edebiyatında önemli bir külliyat oluşturacak kadar çocuk şiiri mevcuttur. Çocuğu konu eden bu şiirlerden bir kısmı antoloji haline getirilmiştir. Çocuk şiiri antolojilerinden dördü şunlardır: *Şiir Burcunda Çocuk*, *Çocuk Şiirleri*, *Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı*, *Cumhuriyet Dönemi Çocuk Şiirleri*. Bu çalışmada, yukarıda adı geçen çocuk şiiri antolojilerine giren şiirlerde yer alan çocuk ve çocuk etrafında yapılan benzetme ve istiareler tespit edilecektir. Çocuk ve çocuk etrafındaki bu benzetme ve istiareler, bütünüyle çocuğun kendisi ile ilgili olan istiare ve benzetmeler (Çocuk Şiirdir, Çocuk Çiçektir, Çocuk Her Renktir, Çocuk ve Hayvanlar, Çocuk Farklı Bir Alemdir/Gelecektir, Çocuk Tatlıdır/Değerlidir vs.) ile çocuğun uzuvları ve hali (Çocuğun Yüzü, Yanağı, Gözü, Saçları, Sesi, Ağzı vs.) başlıkları altında tasnif edilecektir. Bu tespitlerden sonra, bir manada Türk şairinin çocukla ilgili hayallerinin bir kısmı ortaya çıkacak bir manada ise Türk şairlerinin çocuk konusundaki ortak düşünüş noktaları tespit edilmiş olacaktır.

Anahtar kelimeler: Çocuk şiiri, antoloji, çocuk benzetme-istiareleri

IS THE CHILD AN ANGEL OR HEAVENLY LIGHT OR A FLOWER...?

Absract

Since the 1910s, in Turkish poetry, the child poetries that began with İbrahim Aladdin Gövsa, Ali Ulvi Elöve and Tevfik Fikret, continues to increase towards today. Today, in Turkish literature, there are many children poems that will form an important corpus of poems. Some of these child poems have been turned into an anthology. Four of these children's poetry

anthology are: *Şiir Burcunda Çocuk, Çocuk Şiirleri, Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı, Cumhuriyet Dönemi Çocuk Şiirleri*. In this paper, the metaphors about the child and around the child that are in the above-mentioned children's poetry anthology will be determined. These analogies and metaphors are classified with analogies and metaphors about the child and around the child are related with entirely child (Child is a Poem, Child is a Flower, Child Means is Every Clour, Children and Pets, Children Different Worlds of Element / Humanity's Future, Children and Precious Things etc.) and the child's limbs and state (The Face of The Child, Language, Eye, Hair, Voice, Mouth etc.) After this determination, in this sense both a part of the dream of children of Turkish poet will emerge and also common point of thinking about children of Turkish poets will have been determined.

Keywords: children's poetry, anthology, child-metaphor and analogies

Giriş

Farklı ve estetik terkiplerle hayatı değiştiren-güzelleştiren hayatın görünmeyen yönlerini gösteren sanat dallarından biri de edebiyattır. Sanatkârın bunu yaparken kullandığı malzeme kelimedir ve onun farklı anlam katmanları vardır. Kelimenin gerçek veya temel anlamı genellikle günlük iletişimde ve öğretici metinlerde kullanılır ve herkes tarafından aynı şekilde anlaşılır. Hayatın farklı alanlarında ortaya çıkan anlam ihtiyacını karşılamak üzere kelimeler yan, terim, mecaz gibi yeni anlamlar da kazanır veya sanatkârlar kendiliğinden kelimelere yeni anlamlar kazandırır. Bu yeni anlamlar, şair ve yazarların duygu-düşüncelerini anlatırken esas hareket alanı haline gelir ve günlük konuşma dilinden farklı olarak şiirler ve mensur eserlere girer. Sanatkârların oyuncakları kelimelerdir. Onlar dehasıyla, buluşlarıyla okuyucuda hayranlık ve yücelik duygusu uyandırır. Söyleyişi güzelleştirmek için yapılan oyunlarla vücut bulan farklı düşünüş biçimlerini gösteren bu yeni anlam ve dizilişlere *edebi sanat* denir.

Şair ve yazarların en çok müracaat ettiği anlam sanatlarından birisi teşbihtir:

"Bir kavramın herhangi bir özellik bakımından kendisinden daha üstün veya

daha meşhur başka bir kavrama benzetilmesine benzetme veya teşbih denir.” (Coşkun, 2014: 65) Teşbihin dört temel unsuru vardır. Bunlardan birincisi *benzeyendir* ki nitelikçe zayıf unsurdur. Sanatkârın esas anlatmak, bir yönünü öne çıkarmak veya vurgulamak istediği unsur *benzeyendir*. Benzeyenin anlatılmak istenen yönü, hangi unsorda fazlaysa, o özellik hangi nesne/şey ile birlikte anılıyorsa veya bu hususta hangi unsur öne çıkıyorsa ona benzetilir ki bu benzetmenin ikinci unsuru olan *kendisine benzetilendir*. Benzeyen ve kendisine benzetilen arasındaki ilişki yahut benzerlik durumuna *benzetme yönü* denir. İki unsur arasında benzetme ilgisini kuran edata ise *benzetme edatı* denir. “*Yahya Kemal’in ‘Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik-Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik’ beytinde düşman ordusu büyüklük ve güçlülük bakımından deve benzetilmiştir. Şair bu imgeyle anlatımına somutluk ve görsellik katmıştır.*” (Coşkun, 2014: 43) Dört unsurun da bulunduğu benzetmeler çok makbul değildir. Bundan dolayı sanatkârlar *benzetme yönü* ve *edatını* ifadelerinde kullanmamaya çalışır. Bu şekilde oluşan benzetmelere ise *beliğ teşbih* denir.

İstiare, sanatkârların kullandığı ifadeyi güzelleştirme yollarından bir başkasıdır. “*Bir kavramın herhangi bir bakımdan benzediği başka bir kavramla adlandırılmasına istiare (Ödünçleme) denir...Benzerlik ilgisıyla bir kavramın adı, başka bir kavram için ödünç alınır ve geçici olarak kullanılır. İstiare “dil sanatkârının anlatımını canlı ve görsel kılmak, bir kavramın şairane tanımlamak başka kavramların anlam değerinden yararlanmak gibi sebeplerle başvurduğu en önemli fade tarzlarından biridir. Mesela Cenap Şehabettin’in ‘Bir cemiyette lüzumundan fazla kuzu olması, er geç o cemiyet içinde bir kurt sürüsü yaratır.’ şeklindeki güzel bir sözü vardır. Cenap ‘uyumlu, hoşgörülü, korkak ve tepkisiz insan yerine ‘kuzu’ kelimesini istiare etmiştir. ‘Hak hukuk tanımaz, saldırgan insanlar yerine ‘kurt sürüsü’ fadesini ödünç almıştır. Böylece fikrini istiarelerle görsel ve bedii kılmıştır.*” (Coskun, 2014: 65) İstiare de iki şekilde olur. “*En fazla kullanılan istiare çeşitleri açık istiare ve kapalı istiaredir.*” (Kocakaplan, 1992: 63). İstiare

aslında bir benzetmedir ve benzetmenin sadece *kendisine benzetilen* unsuru veya kendisine benzetilenin bir özelliği kullanılarak yapılır. “*Yüreğime ateş düştü cümlesinde istiare şöyle meydana gelmiştir. İztırıp ve dert ateşe benzetilmiştir. Aralarında var kabul edilen benzerlik dolayısıyla bu iki unsurdan biri olan ateş zikredilerek ıztırıp kastedilmiştir.*” (Saraç, 2000: 98) Herhangi bir ifade; eğer sanat amacıyla sadece *kendisine benzetilen* kullanılıyorsa açık; kendisine benzetilenin bir özelliği kullanılarak yapılıyorsa kapalı istiare olur. “*İki kapılı bir handa gidiyorum gündüz gece*” ifadesinde *iki kapılı han* derken dünya kastedilir, bu çok açıktır. Burada sadece kendisine benzetilen unsur olan *han* kullanılmış ama benzeyen unsur yani *dünya* kullanılmamıştır. “*Saçların uzundu omuzlarına akardı*” örneğinde ise saçlar suya benzetilmiş ama su denmeyerek suyun akma özelliği söylenmiştir. Bu ise kapalı istiaredir.

Bu çalışmada Türkiye’de yayımlanmış olan dört çocuk şiiri antolojisindeki (Özbay, Karakoç, Tatçı, 1993; Kasır, 2000; Karataş, 1997; Ergun, Kaplan, Özer, 1999) çocuk/çocuğa ait unsurlara dair benzetme ve istiarelerin şiirlerde nasıl yer aldığı gösterilecektir. Çalışma iki ana bölümden oluşacak birinci bölümde çocuğun bir bütün olarak nelere/neye benzetildiği yani çocukla ilgili benzetme ve istiareler; ikinci bölümde ise çocuğa ait unsurların çocuğun saçının, sesinin, ağzının, yüzünün, gözünün vb. nelere benzetildiği gösterilecektir. Bu benzetme ve istiareler, Türk şairlerinin *çocuğa* dair düşünüş biçimi, çocuğun sevimliliğini anlatırken kullandığı unsurları ortaya çıkaracaktır.

BÜTÜNÜYLE ÇOCUĞA DAİR BENZETME/İSTİARELER:

Bu bölümde bütünüyle çocuğun nelere benzetildiği ve çocukla ilgili istiareler konu edilecektir.

1.Çocuk Şiirdir:

Çocuk şiiri antolojilerinde çocuğun benzetildiği unsurlardan biri şiirdir. Şiirler söylenmesi zor, anlaşılması gayret gerektiren, anlam yoğun

metinlerdir. Şiir aynı zamanda duyguların kristalleşmiş halidir. Çocuğun anlaşılması da zordur, onu anlamak için gayret gerekir. Çocuk da duyguların kristal halidir. Şairler bu sebeple çocuğu şiiire benzetir. Celal Sahir Erozan, Sana Yavrum'da (Karataş, 1997: 34): “Sen de benim ilk şiiirimsin, kıymetlisin, tatlısın”; Çocuk ve Yaşama Gücü'nde (Karataş, 1997: 64): ise “Sen, çocuk sen/Dudaklarımda gülüş/Yüreğimde sevgi/Dilimde şiiirsin”; Bahattin Karakoç torunu Aybike için yazdığı Senin İçin'de (Karataş, 1997: 110): “Sensin en güzel şiiir”; Ertuğrul Karakoç, Çocuk ve Turna'da (Karataş, 1997: 213): “Çocuklar turna gibidir...Biraz şiiir biraz düş gibidirler.”, Murathan Mungan, Bir Oğul Kitabesi'nde (Kasır, 2000: 261): “Ateşi söndürülmüş suçsuz ve âsi bir şiiirdin/Ey kendini büyüten oğul” der.

2. Çocuk Çiçektir/Meyvedir:

Şiirlerde çocuk bazen sadece çiçek olarak anılırken bazen çocuğun hangi çiçeğe, meyveye, bitkiye benzediği ifade edilir.

a) Çiçek: Çiçek; kokusu, rengi, zarafeti, insan zihninde ifade ettiği sembolik anlamlar dolayısıyla şairlerin çocukları en çok benzettiği unsurlardandır. Cenab Şehabettin, Rüya-yı Yetim'de (Karataş, 1997: 38): “Zülfü ziyalı, gözleri şebnemli bir melek/ Sakından ayrı düşmüş olan bir gonca çiçek” der. Coşkun Ertepinar, Bebeğin Uykusu'nda (Karataş, 1997: 63): “Şurda biri var kucakta/Çiçeklere, kuşlara eş”; Ceyhun Atuf Kansu, Dünyanın Bütün Çiçekleri'nde (Karataş, 1997: 89) dünyanın bütün çiçekleri diyerek çocukları kasteder. Behcet Necatigil, Mavi Işık'ta (Karataş, 1997: 78): “Sen bir çiçeksin/Annen saksı”; Şükran Kurdakul, Çocuklar'da (Karataş, 1997: 104): “Çocuklar ölümsüzlük çiçekleri”; Ataol Behramoğlu, Gecemin Üzgün Çiçeği'nde (Karataş, 1997: 145): “Gecemin üzgün çiçeği sen, yavrum” ve Bebeklerin Ulusu Yok'da (Karataş, 2000, 173): “Bebekler çiçeği insanlığımızın”; Ahmet Efe, İstemem'de (Karataş, 1997: 202): “Çocuğum, sen/Bir çiçeksin gönül saksılarında”; İhsan Raif Hanım, hemşirezadesi Selma için yazdığı Ninni'de (Karataş, 1997: 208): “Sevgilim Selma kadın/Sanki bir çiçek bakın”; Mustafa Tatçı, Çocuk'ta (Karataş, 1997: 235):

“Arının balı çocuk/Çiçeğin dalı çocuk”; Hasan Ali Yücel, Ninni’de (Karataş, 1997: 244): “Yurt bahçedir, sen çiçeksin, ninni”; Mehmet Celal, Su-i İtiyad’da (Kasır, 2000: 54) zararlı alışkanlıkların çocuklara birbirinden geçtiğini anlatırken: “Çok yazık! Bir şüküfe-i ümmid/-eder bir refikini taklid-/Görmeden nev-baharını solacak”; Mehmet Celal, Yavaş Uyuyor’da (Kasır, 2000: 55) bir kız çocuğunun kardeşine seslenişini kastederek: “Adet etmiş ona çiçek demeği”; Muhsin İlyas Subaşı, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 175): “Çocuk/Annede şefkat çiçeği”; Nurettin Durman, Çocuk’ta (Kasır, 2000:195): “Çocuk nadide bir çiçekten daha çiçek iken”; Mustafa Özçelik, Askerler ve Çocuklar’da (Kasır, 2000: 251): “Çocuklar/Hayatın yaz bahar çiçekleri” der. Mustafa Emre’nin çocukluğu konu ettiği şiirinin ismi Halk Çiçekleriydik’tir (Kasır, 2000: 273). Mevlüt Kaplan, Çocuk (Ergun vd., 199: 99) adlı şiirinde: “ O bir çiçek/ Umut dolu gelecek” Nigar Refibeyli, Güller adlı kız çocuğu için yazdığı Güller Kız (Özbay, Karakoç, Tatçı, 1993:173) adlı şiirinde: “Güller çiçek kimidir” der.

b) Gül damlası/gül: Şairler çocuğu güle ve gül damlasına benzettir. Gül damlası çok değerlidir. Gül ise sevgilinin ve Hz. Muhammed’in sembolüdür. Gülün yanağı pürüzsüz, kokusu hoş, rengi güzel, kendisi narindir. Yavuz Bülent Bakiler, Mektup’ta (Karataş, 1997: 125): “Gül damlası gibisin yavrum, çocuğum”; Ebubekir Aydın, Yavrum’da (Karataş, 1997: 186) çocuğun kendisi için ne ifade ettiğini anlatırken: “Yuvamızın gülü” der. Ahmet Efe bir şiirine Çocuklar Güle Benzer (Karataş, 1997: 201) adını verir. Durdu Şahin, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 226): “Bal çocuklar/Gül çocuklar.”; Fatma Tatçı, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 234) çocukları anlatırken: “Çocuklar gönül evimizin süsü/Bahçelerimizin gülü” der. Olcay Yazıcı, Eleğimsağma’da (Karataş, 1997: 242): “Çocuk; gül/çocuk arı”; Ataç Behramoğlu, Bebeklerin Ulusu Yok’ta (Kasır, 2000: 173): “Bebekler, çiçeği insanlığımızın/Güllerin en hası, en goncası” der. Nurettin Durman, Kuşlar Çekiliyor Artık’ta (Kasır, 2000: 196): “Çocuklar gül kokusu menekşe”; Durdu Şahin, Gül Çocuk’ta (Kasır, 2000: 301): “Kalbi kanatlı bir kuş/Gül

çocuk en saf rüya” Güzel Çocuk’ta ise (Kasır, 2000: 301) çocuğu kastederek: “Her seher açan bir güldür” der. Hayrettin Durmuş’un şiirinin adı (Kasır, 2000: 360) Gül Bebek’tir. İsmail Karakurt, Bir Zamanların Türküsü (Özbay vd., 1993: 256) adlı şiirinde: “Küçük bir ildim/Kendimi Yusuf bildim/Açtım gül bahçelerine”; Aysen Akdemir, Gül Çiçeğim’de (Karataş, 1997: 177): “Uyan artık gül çiçeğim/Sabah oldu gün ışıldar” der.

c)Tomurcuk: Bir tomurcuk açmaya, çiçeklenmeye hazırdır. Açtığında insanlara mutluluk verir. Çocuk da tomurcuğa benzer. Adnan Yücel, Gözleri Şiir Yazan Çocuklar’da (Karataş, 1997: 237) yeni bir gelecek kuracağına inandığı çocukları: “Dalları zorlayacak tomurcuklarım benim” diyerek anar. M. Abdülfettah Şahin, Çocuk (Karataş, 1997: 228) adlı şiirinde çocuk için “Göğüslerde koklanıp okşanan bir tomurcuk...” der. Mustafa Ruhi Şirin, Çocuklar Sevgicedir (Karataş, 1997: 232) adlı şiirinde: “Dünya anne kucağı/Çocuklar yeşil boncuk/Açılır gül tomurcuk/Yeryüzü bahçesinde” diyerek çocukları dünyada açılan yeşil tomurcuklara benzetir.

d) Koparılmış başak/ekin/ Yavuz Bülent Bakiler, Sivas’ta Yoksul Çocuklar’da (Karataş, 1997: 123) kimsesiz çocukları anlatırken: “Ah yurdumun kimsesiz ve yoksul çocukları/Anladım farkınız yok koparılmış başaktan.”; Olcay Yazıcı, Yarın Kadar Aydınlık’ta (Karataş, 1997: 241): “Gök ekisin/Yarın kadar aydınlık/İnanç üzre atacaksın/Boy çocuk”; Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk’ta (Kasır, 2000: 120): “Sen tükenmez umudum/Sen tarlamdaki altın başak” der.

e)Diğer (taze meyve/çınar/ağaç dalı/fidan/çiğdem/siyah üzüm/sarmaşık/papatya/çayır-çimen/ayva-nar): Şairler değişik anlam ilgileri ile çocukları farklı bitki ve meyvelere de benzetir. Esad Paşa (Kasır, 2000: 47) “Nahl-ı nesl-i beşere mive-i terdir evlad” der, çocuğu taze bir meyveye benzetir. M. Abdülfettah Şahin, Çocuk’ta (Karataş, 1997: 228): “Millet ulu bir çınar, çocuksa bir çekirdek” diyerek insanlığın devamı olması hasebiyle çocukla çekirdek arasında ilgi kurur. Aka Gündüz, Çocuk Marşı (Karataş, 1997: 206) adlı şiirinde: “Çocuklar aziz vatan mahdır/Ulu ağacın birer dalıdır” der. Ali

Akbaş, Bebeğe'de (Kasır, 2000: 171): "Ben koca çınarım/Sen kolum dalım"; Halil Soyuer, Çocuk (Kasır, 2000: 111): "Çocuk sevgi tohumu/Ekmesini bilene/Bir meyve fidanıdır"; Ceyhun Atuf Kansu, Dünyanın Bütün Çiçekleri'nde (Karataş, 1997: 89): "Kaya diplerinde açmış çiğdemlere benzer/Bütün çocukları getirin buraya" der. Ataol Behramoğlu, Bebeklerin Ulusu Yok'ta (Kasır, 2000: 173): "Bebekler, çiçeği insanlığımızın/Güllerin en hası, en goncası/Sarışın bir ışık parçası kimi/ Kimi kapkara üzüm tanesi" der. Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk (Kasır, 2000: 120) adlı şiirinde çocuğu kastederek: "Sen haram lokma taşımayan kaşık/Sen yedi kat göklere uzanan/Yedi kollu sarmaşık...Sen ağlayan narım/Gülen ayvam" der." der. Metin Eloğlu, Çocuklar'da (Kasır, 2000: 130): "A sen sapsarı papatya çocuk/Verem misin sıtma mısın azıcık...A sen yemyeşil çayır-çimen çocuk" diyerek çocuğu papatya ve çimene benzetir. Ali Yüce, İnsan Tomurcukları'nda (Kasır, 2000: 133): "Çocuklar/...çok dilli papatyalar" der.

3. Çocuk her renktir:

Bahattin Karakoç torunu Senin İçin'de (Karataş, 1997:109): "Tut ki kardelenler gibi/Mavi geyikgöbeği gibi / Gül gibi / Peygamber çiçeği gibi / Sendedir gökkuşağının bütün rengi" diyerek her rengin, desenin çocukta olduğuna vurgu yapar. Olcay Yazıcı, Eleğimsağma'da (Karataş, 1997: 242) aynı düşünceden hareketle: "Çocuk: Eleğimsağma" der.

4. Çocuk ve Hayvanlar:

Çocuk masumluluğu, sevimliliği ve saflığından hareketle değişik hayvanlara benzetilir. Bunlar kanatlılar ve memeliler olarak iki gruba ayrılabilir.

I. Kanatlılar: Bir cins ismi olarak 'kuş' çocuk söz konusu olduğunda en çok kullanılan *kendisine benzetilen*lerdendir. Güvercin, turna, kuğu, keklük, bülbül, kelebek, arı; çocukların en çok benzetildiği kuşlardandır.

a) Kuş: Coşkun Ertepinar, Bebeğin Uykusu (Karataş, 1997: 63) adlı şiirinde: "Şurda biri var kucakta/Çiçeklere, kuşlara eş" der. Cahit Külebi, Çocuklar I (Karataş, 1997: 86) adlı şiirinde: "Bir nazlı kuşa benzer/Çocuk dediğin/Ev

ister ekmek ister/Öpülmek okşanmak ister” der. A. Osman Atak, Evlat Acısı (Karataş, 1997: 184) başlıklı şiirinde çocukların ölümünden duyduğu derin hüznü anlatırken: “Benim nazlı küçük kuşum” der. İdris Aydın, Masallar ve Çocuklar (Karataş, 1997: 189) adlı şiirinde: “Bir kuş kadar hür/Çocuk masallarla büyür” der. İhsan Raif Hanım, Ninni’de (Karataş, 1997: 208): “Dıvıl dıvıl tombuldur/Kuşlar gibi cıvıldar”; Ahmet Yalçınkaya, Bosnalı Çocuk Gözleri’nde savaş mağduru Bosnalı çocukları anlatırken: “Bosna’nın garip kuşu sen düşersen toprağa” der. Mustafa Ruhi Şirin, Bebeğe Ninni’de (Karataş, 1997: 232): “Sensin canım yazım kışım/Benim nazlı şirin kuşum”, Çocuk Kalbimdeki Kuş’ta (Kasır, 2000: 265): “Her kuşun bir adı var/Ve iki kanadı var/Çocuk kalbimdeki kuş” der. Fatma Tatçı, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 234): “Çocuklar/Serçe kuşları/İncitmeyin onları” der. Ali Yüce, İnsan Tomurcukları’nda (Kasır, 2000: 133): “Çocuklar/Kanatsız kent kuşları”; Ümit Aktaş, Kızıma’da (Kasır, 2000: 267): “Uç güzel kızım aç kanatlarını”; Derya Altıntren, Çocuklar’da (Ergun vd., 1999: 29): “Çocuklar doğar... Yol yordam öğrenir. Uçtukça uçar. Koştukça bir ceylan gibi...” der.

b) Beyaz güvercin/turna: Bahattin Karakoç Senin İçin’de (Karataş, 1997: 110): “Ey beyaz güvercin.”; Ertuğrul Karakoç, Çocuk ve Turna’da (Karataş, 1997: 213): “Çocuklar turna gibidir-turnalar biraz çocuk/Pırıl pırıl mavilikler avuçlarında”; Refik Durbaş, Barış Koyun Çocukların Adını’da (Ergun vd., 1999: 41): “...Gelincik tarlası çocuklar... Güvercin harmanı çocuklar”; Şevket Yücel, Çocuk Gözlerinde Yaşamak’da (Özbay vd., 1993: 235): “Çocuk bu/Neresine baksan barış güvercini” der.

c) Kuğu, keklük: Çoşkun Ertepinar Bebeğin Uykusu (Karataş, 1997: 63) adlı şiirinde: “Kuğu bebek, keklük bebek/Neşemizdir dilimizde/O, bütün bir hayata denk/Altın toptur elimizde” der.

d) Bülbül/uğur-ipekböceği/kelebek/arı: Bülbülün bir özelliğinden hareketle Arif Nihat Asya, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 47): “Gülerler, şakırlar-demek-seslerin/Olurmuş sulardan da berrakları”; Nigar Refibeyli, Güller adlı kız çocuğu için yazdığı Güller Kız’da (Özbay vd., 1993: 173): “Çiçekli

bağçalarda/Güller nağmeli bülbül” der. Mevlüt Kaplan, bir çocuğun annesi için duygularını dile getirdiği Anne’de (Ergun vd., 1999: 162) çocuk annesine: “Sen baharda nazlı çiçek/Ben çiçekte tombul böcek/Sensin beni güldürecek/Anneciğim, biriciğim” diyerek kendisini uğur böceğine benzetir. Tülay Koçak, Çocuk ve Kelebek’te (Kasır, 2000: 357): “Güneşin altında/nazlı/birer kelebektir/çocuklar”; Süeda Okan, Kızıma’da (Özbay vd., 1993: 78) kızını kastederek: “Kızım ipek böceğim”; Olcay Yazıcı, Eleğimsağma’da (Karataş, 1997: 242): “Çocuk; gül/çocuk arı” der.

II. Memeliler: Çocuklar memeliler grubundan bazı hayvanlara da benzetilir. Bu hayvanlar yiğitliği, sevimliliği, sempatkılığı, ürkekliği, saflığı ile sembol haline gelmiş olanlardır.

a) Tosun: A. Kadir, Birinci Oğluma Ninni (Ergun vd., 1999: 25) adlı şiirinde: “Uyu tosunum, uyu...Karpuz gibi büyü” ve Bedri Rahmi Eyüboğlu, Oğlum Mehmed’e Ağaçlarımızı Takdim Ederim (Evren, Kaplan, Özer 130) adlı şiirinde: “ Biz bu ağaçlara evlat gibi baktık tosunum” der.

b) Yavru/kuzu: Asaf Halet Çelebi, Şefkat’te (Karataş, 1997: 54): “Başkasının çocuğu olsan da/Sen bir insan yavrususun” der. Ebubekir Aydın şiirinin adını Yavrum (Karataş, 1997: 186) koyar. Yavuz Bülent Bakiler, Mektup’ta (Karataş, 1997: 125): “Gül damlası gibisin yavrum, çocuğum” der. Hasan Nail Canat, Bosna-Hersekli savaş mağduru çocuklar için yazdığı Erik Ağacı Destanı’nda (Karataş, 1997: 192) çocukları anlatırken: “Yazılmamış insan sayfaları yavrularımız” der. Yaşar Faruk İnal, kızı Elif için yazdığı şiirinin adını Uzat Ellerini Yavrucuğum (Karataş, 1997: 210), Celal Sahir Erozan ise Sana Yavrum (Karataş, 1997: 34) koyar. Mehmet Celal, Yavaş Uyuyor (Kasır, 2000: 55) adlı şiirinde çocuğu kastederek: “Bayılır yavruya şemsiye açmış şehver/Öpecekmiş gibi bakmakta bu nur-pâresine” “Uyuyor yavru melek...Neşeli rüyalarla” der. Ziya Osman Saba; Ana, Baba, Evlat’ta (Özbay vd., 1993: 50) çocuğu kastederek: “O yalnız benim yavrum” der. Bir Kırgız ninnisinde (Özbay vd., 1993: 272) “Ak kuzum, appak kuzum/Canım yavrum ninni” denir. Tayyip Atmaca, Bir Yelkenli Yüreğim’de (Karataş,

1997: 185) bütün yönleri ile çocukları anlatırken: “Her biri bir yuvanın/Biraz tadı tuzudur/.../Kimi yavru kuzudur” der.

c) **Ceylan:** Cahit Külebi, *Çocuğum*'da (Karataş, 1997: 88): “Benim küçük eşkiyam, yavru ceylan”; Derya Altıntren, *Çocuklar*'da (Ergun vd., 1999: 29): “Yol yordam öğrenir. Uçtukça uçar. Koştukça bir ceylan gibi” der.

e) **Aslan:** Tayyip Atmaca, *Bir Yelkenli Yüreğim* (Karataş, 1997: 185) adlı şiirinde bütün yönleri ile çocukları anlatırken: “Her biri bir yuvanın/Biraz tadı tuzudur/Kimi aslan gibidir” der. Arif Nihat Asya, *Çocuklar* (Karataş, 1997: 47) adlı şiirinde: “Eğilsem küçük pençeler/Saçımdan yolar akları” diyerek çocukları aslana benzetir.

d) **Oğlak:** Ali Yüce, *İnsan Tomureukları* (Kasır, 2000: 133) adlı şiirinde: “Çocuklar/...sürmeli oğlak” der.

5. Çocuk Farklı Bir Âlemdir/ Gelecektir:

Şiirlere bakıldığında şairlerin muhayyilesinde çocuğa dair çok farklı tasavvurlar teşekkül ettiği görülür. Bu sebeple bu benzetme/istiareleri tasnif etmek bazen zor olmaktadır. Çocuk ile soyut kavramlar arasında ilişki kuran ve birbiri ile yakın olan benzetme-istiareler şunlardır.

a) **Nur topu/nur:** Nur; ışık, parıltıdır. Nur berraktır, saftır, aydınlıktır. Nurun kaynağı Hak'tır. Şairler 'nur'un bu özellikleri sebebiyle çocukları nura benzetir. Behcet Necatigil, *Dünya Çocuk Yılında II*'de (Karataş, 1997: 77): “Her çocuk bir nur topudur/Paçavralar içine bile düşse/Bir nur topudur”; Mehmet Celal, *Yavaş Uyuyor*'da (Kasır, 2000: 55) çocuğu kastederek “Bayılır yavruya şemsiye açmış şehver/Öpecekmiş gibi bakmakta bu nur-pâresine” der. Muhsin İlyas Subaşı, *Çocuk* (Kasır, 2000: 175) adlı şiirinde: “Çocuk/Ebenin ellerinden/ Bize gelen nurdur”; Bahaettin Karakoç, *Senin İçin*'de (Özbay vd., 1993: 43) çocuğu kastederek “Bir nurdur has kumaşın”; M. Halistan Kukul, *Çocuklar*'da (Özbay vd., 1993: 165) çocuklardan bahisle: “Şefkat yuvalarında daima parlayan/Nurdan ışıklar” der. Aysen Akdemir, *Şeker Kız* (Özbay vd., 1993: 221) adlı şiirinde bir çocuk ağzından şunları söyler: “Safim bengisu gibi/Nurdan doğmuş nur gibi” der.

b) Melek/peri: Melekler ve periler saflığın, günahsızlığın ve güzelliğin sembolüdürler. Bu sebeple çocuklar perilere/meleklerle benzetilirler. Cenab Şehabettin, Rüya-yı Yetim (Karataş, 1997: 38) adlı şiirinde çocuğu anlatırken: “Zülfü ziyalı, gözleri şebnemli bir melek”; Mehmet Çınarlı Küçük Prenses (Karataş, 1997: 100) adlı şiirinde: “Ufacık, tatlı, melekler gibi saf/Bir bebeksin daha sen dört aylık” ; Aka Gündüz, Çocuk Marşı (Karataş, 1997: 206) adlı şiirinde: “Yardımsız çocuk, cansız melektir”; Rezaizade Mahmut Ekrem, Çocuk (Kasır, 2000: 49) adlı şiirinde: “Ey sözleri hayalimi taltif eden melek” ve “ey melek-lika” der. Mehmet Celal, Yavaş Uyuyor (Kasır, 2000: 55) adlı şiirinde çocuğu kastederek: “Uyuyor yavru melek...Neşeli rüyalarla...Seyre dalmış beşikteki meleği”; Mustafa Özçelik, Armağanlar Getirin Bana'da (Kasır, 2000: 254): “Kanatları gökyüzünün/En güzel sesleri olan çocuk”; Bestami Yazgan, Çiçek Dili (Kasır, 2000: 285) adlı şiirinde: “Mevlam seni hoş yaratmış/Meleklerle eş yaratmış” der. Özcan Ünlü, Bosnalı çocukları anlattığı Çıkıp Karanlıklardan'da (Kasır, 2000: 386): “Çocuklar o dünyadan emanet birer melek” der. Abdülhak Hamid Tarhan'ın şiirinin adı Küçük Melek'tir. (Kasır, 2000: 52). Bahaettin Karakoç Senin İçin (Özbay vd., 1993: 43) adlı şiirinde çocuğu kastederek: “Bak benim ilham perim” der.

c) Rahmet/düş: Rahmet, Allah'ın lütfü; düş ise iradi güzelliklerin oluşturulabildiği bir imkân âlemidir. Belki de bunun için şairler çocuğu rahmet ve hayal olarak da düşünürler. Bahattin Karakoç Senin İçin'de (Karataş, 1997: 109): “Ve en güzel rahmet/Sensin...” ; Yılmaz Erdoğan, Çocuğum'da (Karataş, 1997: 204): “Kara gecenin ak sabahında/yorduğum aydınlık düş müsün sen?”; Ertuğrul Karakoç, Çocuk ve Turna (Karataş, 1997: 213) adlı şiirinde: “Çocuklar turna gibidir-turnalar biraz çocuk/Pırıl pırıl mavilikler avuçlarında/Biraz şiir biraz düş gibidirler.” der.

d)Tanrı armağanı, merhamet / ebed-ezel / İlahi köz/emanet/ hadislerdeki güzellik / ayetlerdeki huzur / Hz.Yusuf: Sezai Karakoç, Ninni (Karataş, 1997: 116) adlı şiirinde: “Sana Tanrı Armağanı; Desem uyur musun

yavrum”; Ebubekir Aydın, Yavrum’da (Karataş, 1997: 186) çocuğun kendisi için ne ifade ettiğini anlatırken: “merhametsin, gül kokulu”; M. Abdülfettah Şahin, Çocuk’ta (Karataş, 1997: 228): “Ötelerin en büyük armağanıdır”; Halil Soyuer, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 111) çocuğu kastederek: “Onlar ebedezeldir/Gülüşleri güzeldir”; Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk’ta (Kasır, 2000: 120): “Sen yüreğimi ısıtan alevlendiren/ilahi köz”; Mustafa Özçelik, Askerler ve Çocuklar’da (Kasır, 2000: 251): “Ey çocuk sen annelere/Nasip kılınan başışlanan/Önemli bir emanettin”; Yavuz Bülent Bakiler, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 129): “Çocuklar bir yağmur gibi mübarek/Hadislerdeki güzellik, ayetlerdeki huzur”; İsmail Karakurt, Bir Zamanların Türküsü’nde (Özbay vd., 1993: 256): “Küçücük bir ildim/Kendimi Yusuf bildim/Açtım gül bahçelerine” der.

e) Gelecek/umut/insan tomurcukları/geriye bırakılan eser/geleceğin Musaları/sevgi tohumu/ yazılmamış insan sayfaları: Çocuk insanlığın geleceğidir. Gelecekte toplumu onlar kurtaracaktır. Onlar henüz yazılmamış insan sayfaları gibidir ve sevginin tohumudurlar. Hasan Ali Kasır, Umut (Karataş, 1997: 167) adlı şiirinde: “Çocuklarımız geleceğimizin Musaları Çocuklarımız/Sabi insanlığımız/En masum umutlarımız bizim”; Ali Yüce, İnsan Tomurcukları’nda (Kasır, 2000: 133): “Çocuklar/İnsan tomurcukları”; Mevlüt Kaplan, Çocuk’ta (Ergun vd., 1999: 99): “ O bir çiçek/Umut dolu gelecek”; Esad Paşa bir Gazelinde (Kasır, 2000: 47): “Ne güzel alem-i fanide eserdir evlad” diyerek çocuğu geride bırakılan bir esere benzetir. Halil Soyuer, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 111): “Çocuk sevgi tohumu/Ekmesini bilene/Bir meyve fidanıdır”; Hasan Nail Canat, Erik Ağacı Destanı’nda (Karataş, 1997: 192) çocukları anlatırken: “Yazılmamış insan sayfaları yavrularımız” der.

f)Hayata bağlayan köprü/ekin rüzgârı

Ebubekir Aydın, Yavrum (Karataş, 1997: 186) adlı şiirinde çocuğun kendisi için ne ifade ettiğini anlatırken: “Hayatla aramızdaki köprü” der. Olcay

Yazıcı Eleğimsağma (Karataş, 1997: 242) adlı şiirinde ekin rüzgarının verdiği ferahlığı *benzetme yönü* olarak kullanır: “Çocuk; ekin rüzgarı” der.

6. Çocuk Tatlıdır, Değerlidir:

Şairler çocuğun değerini anlatabilmek için bazen onları altın, inci tanesi, mercan, taze mücevher, gözbebeği gibi maddî değeri bazen de gülüş, sevgi, süs gibi manevî değeri yüksek şeylere; çocukların tatlılığını anlatmak için ise bal, nar, şeker gibi tatlı nesnelere benzetirler.

a) Altın top/inci tanesi/mercan/taze mücevher: Çoşkun Ertepinar, Bebeğin Uykusu'na (Karataş, 1997: 63): “O, bütün bir hayata denk/Altın toptur elimizde”; İhsan Raif Hanım, Ninni'de (Karataş, 1997: 209): “Uyu dürdanem ninni/uyu bir danem ninni” der. Reşat Ekrem Koçu Mersiye (Karataş, 1997: 218) adlı şiirde anlattığı çocuğu mercana benzetir: “Can çocuktur/Kınalı, boyalı/Tekir, mercan çocuktur.” Esad Paşa Gazelinde (Kasır, 2000: 47) “Bahr-i sulb-i pedere taze güherdir evlad” diyerek çocuğu taze bir mücevhere benzetir.

b) Gözbebeği/gülüş/sevgi/süs: Ataol Behramoğlu, Bebeklerin Ulusu Yok'ta (Kasır, 2000: 173): “Bütün bir yeryüzünüdür onlar/Bütün insanlığın gözbebeği”; Çocuk ve Yaşama Gücü'nde (Karataş, 1997: 64) ise: “Sen, çocuk sen/Dudaklarımda gülüş/Yüreğimde sevgi” der. Mustafa Cemil Uğurlu, Dünya Çocuk Bahçesidir'de (Karataş, 1997: 236): “Sen sevgisin çocuğum”; Olcay Yazıcı, Eleğimsağma'da (Karataş, 1997: 242): “Çocuk; sevginin plazması”; M. İlyas Subaşı, Ana'da (Özbay vd., 1993: 43) : “Çocuk Ana kucağının süsüdür” der.

c) Bal/nar/şeker: Durdu Şahin, Çocuklar (Karataş, 1997: 226) adlı şiirinde: “Gölgesiz yüzlerinizde nur/Güzel gözlerinizde temiz dünyalar var/Bal çocuklar/Gül çocuklar”; Mustafa Tatçı, Çocuk'ta (Karataş, 1997: 235): “Arının balı çocuk/Çiçeğin dalı çocuk”; Olcay Yazıcı Eleğimsağma'da (Karataş, 1997: 242): “Çocuk; bulut/çocuk nar”; Esad Paşa Gazelinde (Kasır, 2000: 47): “Ne aseldir ü ne şehd-ab ü şekerdir evlad” diyerek çocuğu bala bal suyuna ve şekere benzetir.

7. Çocuk/Yönetim/Yönetici:

Çocuğun değeri, önemi ve sevimliliği bazen yönetim unsurları ile ilişkilendirilerek anlatılır. Orhan Seyfi'nin (Karataş, 1997: 40) ölen bir çocuk için yazdığı şiirin başlığı Küçük Sultan'dır. Bu ifadede çocuk sultana benzetilmiştir. Mehmet Ergönül Fırtınaların Götürdüğü Çocuk'ta (Kasır, 2000: 120): "Sen mor kaküllü şehzade" diyerek çocuğu şehzadeye benzetir. İhsan Raif Hanım, Ninni'de (Karataş, 1997: 208) çocuğu taca benzetir: "Uyu Selmacığım ninni/Uyu baş tacım ninni" der. Abdülkadir Budak, Nice Yangınlardan Sonra'da (Ergun vd., 1999: 33) çocuğu küçük bir beye benzetir: "Nedir tavşan ürkekliği... Bilmez küçük beyim daha". Cahit Külebi, Çocuğum (Karataş, 1997: 88) adlı şiirinde olumsuz bir anlam yüklemekten: "Benim küçük eşkiyam, yavru ceylan?" diyerek çocuğu bir eşkiyaya benzetir.

8. Çocuk ve Tabiat:

Çocuğun değeri, güzelliği, sevimliliği, candanlığı, masumluğunu vb. yönlerini anlatmak için bazen tabiat unsurlarından istifade edilir.

a) Işık: Ahmet Efe, İstemem'de (Karataş, 1997: 202): "Çocuğum, sen/Bir çiçeksin gönül saksılarında/Bir ışıksın nur harmanı" der. Esad Paşa Gazelinde (Kasır, 2000: 47): "Ademe başkaca bir ziynet ü ferdir evlad" diyerek çocuğu ışığa benzetir. Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk'ta (Kasır, 2000: 120) çocuğu kastederek: "Sen karanlığa itilen ışık"; Atıf Behramoğlu; Bebeklerin Ulusu Yok'ta (Kasır, 2000: 173): "Bebekler, çiçeği insanlığımızın/Güllerin en hası, en goncası/Sarışın bir ışık parçası kimi" der.

b) Ay/gökyüzü/yıldız/güneş: Bahattin Karakoç Senin İçin'de (Karataş, 1997: 110): "Aybike aydan bebem"; Hayrettin Durmuş, Gül Bebek'te (Kasır, 2000: 360): "Ay parlaklığındaşın/Zarif vücut gül bebek"; Fazıl Hüsnü Dağlarca, Yarınki Umut'ta (Karataş, 1997: 72): "Evet bir gökyüzü sanki/Çocuklar/Açılacaktır er-geç/Nice kapalı olsa"; Mehmet Aycı, Bebek'te (Kasır, 2000: 396): "Sen hem mavi gök hem beyaz karsın bebek"; Coşkun Ertepinar, Çocuk Bahçesinde'de (Kasır, 2000: 84): "Işıl ışıl yıldızları

göklerimizin/Gözlerimize fer taşıyor çocuklar”; Durdu Şahin, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 226): “Gül çocuklar/Sizler güneşisiniz evlerin” der.

c) Toprak/dağ tepesi/yavru volkan: Çoşkun Ertepinar, Güneyin Çocuğuna’da (Karataş, 1997: 62): “Fıskıran toprak kadar gürsün/Güneyin çocuğu olduğun ne kadar belli”; Halil Soyuer, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 111): “Çocuk bir dağ tepesi/Sevgidendir yapısı”; Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk’ta (Kasır, 2000: 120): “Sen ufuklarımı süsleyen karlı dağ”; Necati Çavuş, Son Işık’ta (Kasır, 2000: 296): “Çocuk nedir, küçücük bir “ah” sesidir/Ve bir yavru volkan âlemdir” der.

d) Bahar/yaz/kış/kar: Bestami Yazgan, Çiçek Dili (Kasır, 2000: 286) adlı şiirinde: “Çiçeklere dil verecek/Bir gonca baharsın çocuk”; Fatma Tatçı, Çocuklar (Karataş, 1997: 234) adlı şiirinde: “Çocuklar/mevsimlerin baharı” der. Mehmet Çınarlı torunu Kaan için yazdığı Küçük Kaan (Karataş, 1997: 99) adlı şiirinde: “Sen baharsın bana yaklaşımda kış/Gelecek asra kim kalır bilemem” der. Mehmet Aycı, Bebek’te (Kasır, 2000: 396): “Bir çetin kıştan sonra doğan baharsın bebek...Sen hem mavi gök hem beyaz karsın bebek”; Mustafa Ruhi Şirin, Bebeğe Ninni’de (Karataş, 1997: 232): “Sensin canım yazım kışım/Benim nazlı şirin kuşum”; Bestami Yazgan, Çiçek Dili’nde (Kasır, 2000: 285): “Yüreğimi serinleten/Canevimde karsın çocuk” der.

e)Yağmur/su damlası/damlacık/bulut/su/sel/yel/göl/ırmak: Bahattin Karakoç, Senin İçin’de (Karataş, 1997: 110): “Hep yağmursun gönlümce”; Yavuz Bülent Bakiler, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 129): “Çocuklar bir yağmur gibi mübarek”; Ebubekir Aydın, Yavrum’da (Karataş, 1997: 186): “Sevgisin, su damlası gibi”; Yılmaz Erdoğan, Çocuğum’da (Karataş, 1997: 204): “Gamzeli yüzünde, al yanağında/Gördüğüm damlacık yaş mısın sen?”; Olcay Yazıcı, Eleğimsağma’da (Karataş, 1997: 242): “Çocuk; bulut/çocuk nar”; Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk’ta (Kasır, 2000: 120): “Sen evimin sıcak somunu/Duru pınar, bengisu”, çocuk hasretini anlatırken: “Sen kıraç tarlama yağın sabır yağmuru” der. Aysen Akdemir, Şeker Kız’da (Özbay vd., 1993: 221) adlı şiirinde bir çocuk ağzından şunları söyler:

“Safim bengisu gibi/Nurdan doğmuş nur gibi.” İsmail Karakurt çocuk ağzından yazdığı Bir Zamanların Türküsü’nde (Özbay vd., 1993: 256): “Çocuktum/Anber taşıyan yeldim/Ne yaman seldim”; Durdu Şahin, Güzel Çocuk’ta (Kasır, 2000: 301): “Al yeşil, çiçekli daldır/Gönlü kuğu dolu göldür”; Derya Altıntren, Çocuk Umut (Karataş, 1997: 182): “Kurak toprakları/Sulayan ırmaktır/Çocuk!..” der.

f) **Hava/civa**: Reşat Ekrem Koçu, Mersiye (Karataş, 1997: 218) adlı şiirde anlattığı çocuğun hareketli ele avuca gelmez olmasından dolayı onu havaya civaya benzetir: “Koşmaz, uçar/Ele avuca sığmaz sığmaz kaçar/havadır, civadır.”

8. Çocuğun Şairdeki Anlamı:

Her şair için çocuk farklı duyguları çağırıştırır ve bunlar birbirinden çok farklıdır.

a) **Canın bağı/kalbin ağı/gönlün neşesi/can/ciğer/kan/gönül/göz/baş/idrak ışığı/ruh/ gönül evinin süsü/sonsuz koşan ayak**: Alaeddin Özdenören, Kerem’e Ağıt’ta (Karataş, 1997: 136): “Canımın bağı oğlum/Kalbimin ağı oğlum”; İhsan Raif Hanım, Ninni’de (Karataş, 1997: 209): “Ey gönlümün neşatı/unutturdun mematı” der. Esad Paşa Gazelinde (Kasır, 2000: 47): “Neylesin vaz geçemez can ü ciğerdir evlad” diyerek çocuğu can ve ciğere “Muhlisa can u dil ü dide vü serdir evlad” diyerek çocuğu can ve gönle “Dide vü rûh u dile nûr-ı basardır evlad” diyerek çocuğu göz, gönül ve ruhun idrak kabiliyetine benzetir. Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk’ta (Kasır, 2000: 121): “Kanım oğul, canım oğul”; Nurettin Durman, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 195): “İki gözüm/Çarpıntım/Ciğerparem” der. Kırgız Türklerinden alınan bir ninnide (Özbay vd., 1993: 272) “Canım yavrum ninni” denir. Nazım Hikmet, Ninni’ye (Kasır, 2000: 65) şöyle başlar: “Ruhum/Gözlerini yumuşacık yum”. Fatma Tatçı, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 234): “Çocuklar gönül evimizin süsü” der. Coşkun Ertepinar Çocuk Bahçesinde’de (Kasır, 2000: 84) çocuğu sonsuz koşan bir ayağa benzetir.

b) Barış/özgürlük/güzellik/aydınlık/umut/hayat/nurlu yağma/helal süt/varılmak istenen durak/özlem/yaşanan acıların örtüsü/masal kuşu/rüya/sabır kapısı/masal kahramanı: Mustafa Tatçı, Çocuk'ta (Karataş, 1997: 235): "Sen barışsın çocuğum...Sen özgürlüksün çocuğum...Sen güzelliğsin çocuğum...Sen aydınlıksın çocuğum...Sen umutsun çocuğum...Sen aydınlıksın çocuğum...Sen hayatsın çocuğum" der. Halil Soyuer, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 111): "Çocuk umut ışığı/Yakmasını bilene...Hepsi sabır kapısı çıkmasını bilene"; Olcay Yazıcı, Eleğimsağma'da (Karataş, 1997: 242): "Helal süt/nurlu yağma" der. Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk'ta (Kasır, 2000: 120): "Sen hep özlemini çektiğim/Hep varmak istediğim durak"; Ali Ekecik, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 293): "Gül yaprağına işlenmiş/Bir özlemsin yaşlanmayan"; M. İlyas Subaşı, Ana'da (Özbay vd., 1993: 43) çocuğum kim olduğunu anlatırken: "Yaşanan bin acının son örtüsüdür"; Coşkun Ertepinar, Çocuk Bahçesinde'de (Kasır, 2000: 84): "Durdurup zamanı/Karışın aralarına o masal kuşlarının"; Durdu Şahin, Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 301): "Kalbi kanatlı bir kuş/Gül çocuk en saf rüya" der. Süeda Okan, Parmak Çocuk'ta (Özbay vd., 1993: 79): "Parmak çocuk/Kırmızı şapkalı kız/Pamuk prensesim/Yaşamak seninle tatlı" diyerek bazı masal kahramanlarına benzetir.

c)Eğlence/günah/güvence/devam/az/çok/var/yok/çilenin tatlısı/güç/rahmet umudu/ hasret/büyük dert/bağ/hüzün kuşağı/varlık tapusu/ümit/beyaz mendil/kuğu yazması: Cazim Gürbüz, Çocuklarımız'da (Kasır, 2000: 211): "Küçükken eğlencemiz/Büyüyünce günahımız, güvencemiz/Devamımız...Azımız, çoğumuz/Varımız, yoğumuz/Zevkli yorgunluğumuzda çilenin en tatlısı/Ekmek kavgasındaki gücümüz/Mutlulukların bin katlısı/Rahmet umudumuz çocuklarımız" der. Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk'ta (Kasır, 2000: 120): "Sen çeke çeke bitiremediğim hasret/Acısına seyerek katlandığım büyük dert", çocuk hasreti ile nasıl yandığını ifade ederken: "Yeşili bitmeyen bağım/Sen ekvatoru yedi kez saran /hüzün kuşağım"; Muhsin İlyas Subaşı, Çocuk'ta

(Kasır, 2000: 175): “Çocuk/...Babanın varlık tapusu”; Bestami Yazgan, Çiçek Dili’nde (Kasır, 2000: 286): “Zor günümde, var günümde/Ümidimsin dar günümde”; Olcay Yazıcı, Eleğimsağma’da (Karataş, 1997: 242): “Çocuk beyaz bir mendil...Çocuk; kuğu yazması” der.

9. Çocuk ve Bazı Nesnelere:

Şairler çocuklarla aralarında ilgi kurdukları sıcak el, somun ekmeği, haramsız kaşık, hamur, çamur, ayna, tül, ah sesi gibi bazı unsurları benzetme ögesi olarak kullanır. Halil Soyuer, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 111) “Çocuk sıcak bir eldir/sıkmasını bilene.” Diyerek çocuğu sıcak bir ele benzetir: Mehmet Ergönül, Fırtınaların Götürdüğü Çocuk’ta (Kasır, 2000: 120) fakir ailelerin mutluluk kaynağı somun ekmeği ve haram lokma taşımayan kaşık arasında ilgi kurar. Cazim Gürbüz, Çocuklarımız’da (Kasır, 2000: 211) istenen şeklin verilebildiği hamur ve çamura benzetir. Halil Soyuer, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 111) çocukların büyüklerini yansıttığını ifade ederken: “Bir aynadır her çocuk/Bakmasını bilene” der. Aka Gündüz, Çocuk Marşı’nda (Karataş, 1997: 206) demir bileğe; Ömer Erinç, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 290) kitaba; Hayrettin Durmuş, Gül Bebek’te (Kasır, 2000: 360) tüle benzetir. Necati Çavuş, Son Işık’ta (Kasır, 2000: 296) “Çocuk nedir, küçücük bir “ah” sesidir” der.

B. ÇOCUĞUN UZUVLARI-HALİ

Şairler çocukların uzuvlarını ve onların bazı durumlar karşısındaki hallerini de çeşitli unsurlara benzetmişlerdir.

a) **Yüzü/yanağı:** Şairler çocuğun yanağını anlatırken çeşitli unsurlardan istifade ederler. Çocuğun yüzüne Kurandan nur saçılmıştır. Onun yüzü ışıktır, ışık huzmesidir, gündür, güneştir, pembe ufuk, kan kırmızısıdır. Ayın on dördü gibi, gül gibi güzeldir. Papatyaya, elmaya, yasemine benzer. Yüzü atlas gibi, sevgi tomurcukları gibidir. Yayla pınarları gibi durudur, hayatın aynası ve sevinç denizidir.

Sezai Karakoç, Ninni'de (Karataş, 1997: 116) : “Yüzüne nur saçmış Kur'an”; Celal Sahir Erozan, Sana Yavrum'da (Karataş, 1997: 34): “Bir gün azıcık gül yüzünü soluk görsem Nüzhet'im”; Coşkun Ertepinar, Bebeğin Uykusu'nda (Karataş, 1997: 63): “Uyu, ışık yüzlü çocuk”; Yusuf Ziya Ortaç, Bebeğim'de (Karataş, 1997: 41): “Gül gibi güzel yüzü/Yatsa kapanır gözü”; Yavuz B. Bakiler, Sivas'ta Yoksul Çocuklar'da (Karataş, 1997: 123): “Çocuklar var yüzleri nurdan”, Çocuklar'da (Karataş, 1997: 124): “Ve bir avuç suya benzer ince yüzleri”; İdris Aydın, Masallar ve Çocuklar'da (Karataş, 1997: 189): “Yüzleri sevinç denizi”; Hasan Nail Canat, Erik Ağacı Destanı'nda (Karataş, 1997: 192): “Gün yüzlü çocuklar yarıştıyordu kuş gölgeleriyle”; Yaşar Faruk İnal, Uzat Ellerini Yavrucuğum'da (Karataş, 1997: 210): “Yayla pınarlarınca duru yüzün”; İsmail Karakurt, Küçük Bir Kuş Tarihi'nde (Karataş, 1997: 214): “Yüzünde koca bir güneş”; A. Vahap Akbaş, Çocuk Yüzleri'nde (Kasır, 2000: 247): “Terk ettim hayata dair sözleri/Hayatın aynası çocuk yüzleri”; Durdu Şahin, Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 301): “Yüzü ışık huzmesi”; Bahaettin Karakoç, O Eski Bayramları Düşünürken'de (Özbay vd., 1993: 41) “Nerede o eski bayram suları/Nur yüzlü büyükler, gül yüzlü çocuklar”; M. Halistan Kukul, Çocuklar'da (Özbay vd., 1993: 165): “Melek simalarında sevgi tomurcukları”; Mehmet Narlı, Seni Ben Çocuk'ta (Özbay vd., 1993: 180): “Seni ben çocuk/Ayın on dördü gibi taze yüzünü”; Mustafa Tatçı, Gül Yüzlü Çocuklar'da (Özbay vd., 1993: 198): “Bir ince saz telidir/Kalbi gül yüzlülerin”; Akif Paşa, Mersiye'de (Karataş, 1997: 30): “Gül yanağın reng-i ruyun soldu mu?”; Cenab Şehabettin, Rüya-yı Yetim'de (Karataş, 1997: 38) üvey annesi tarafından dövülen çocuğu anlatırken: “Baygın, yıkıldı hâke o tıfl-ı semen-likâ”; Mehmet Celal, Yavaş Uyuyor'da (Kasır, 2000: 55) bir çocuğu kastederek: “Kaldı yaşlar içinde gül yanak”; Mehmet Necati Öngay baharla çocuğun söyleşmesi şeklinde kurguladığı Çocuk ve Bahar'da (Karataş, 1997: 221): “Senin pembe ufukların varsa/Benim de yanaklarım var”; Muhsin İlyas Subaşı, Geleceğe El uzatan Çocuk'ta (Kasır, 2000: 176): “Elleri papatyay

yanaklarında/Geceye el uzatan bir çocuk uyuyordu”; Yusuf Dursun, Gözlerime Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 224): “Yanakların elma elma al çocuk”; Necati Çavuş, Son Işık'ta (Kasır, 2000: 296): “Sabahlanıp akıyor ak gün kara gün yapraklarından ve akıyor çocukların atlas yanaklarından”; Ülkü Korkut, Gölgele Büyür (Özbay vd., 1993: 262) : “Kan kırmızısına bürünüyor yanaklar” der.

b) Gözü: Çocuğun gözlerinin güzelliği, etkileyiciliği de çok değişik unsurlara benzetilir. Bu bazen ışık, yıldız, kandil, göğün siyahı, derya bazen nergis, gül, gül tomurcuğu, karanfil, toros yeşili, leylak aydınlığı, gülen bakara gülleri, bazen de masal, ayna, boncuk, ceylan gözü, şiir, olur. Çocuğun bakışı ile ilgili hayaller de kurulur. Çocuğun bakışı pınar, kar, güvercin ve granite benzetilir.

Halide Nusret Zorlutuna, Oğluma'da (Karataş, 1997: 42): “Doğdun hayatıma ışık saçarak/Gülüşünde bahar gözlerinde tan”; Coşkun Ertepinar, Bebeğin Uykusu'nda (Karataş, 1997: 63): “Uyu, nergis gözlüm uyu”, Güneyin Çocuğuna'da (Karataş, 1997: 62): “Torosların yeşili sinmiş gözlerine”; İlhan Geçer, Yeşil Çağ'da (Karataş, 1997: 83): “Sizin gözleriniz ışın ışın çocuklar/ışın ışın”; Sezai Karakoç, Ninni'de (Karataş, 1997: 116): “Gözün göğün siyahından”; Yavuz Bülent Bakiler, Çocuklar'da (Karataş, 1997: 124): “Aydınlıkta çocukların masal gibidir gözleri”; Alaeddin Özdenören, Kerem'e Ağıt'ta (Karataş, 1997: 136): “Cennetin güzel çocuğu/Gözleri gül tomurcuğu”; Muhsin İlyas Subaşı, Çocuklar'da (Karataş, 1997: 148): “Gözleriniz karanfildir”; Ahmet Efe, Çocuklar Güle Benzer'de (Karataş, 1997: 201) çocukları anlatırken: “Gözleri yıldızlara/...benzer” der. Reşat Ekrem Koçu, Mersiye'de (Karataş, 1997: 218): çocuğu anlatırken “Sesi poyraz/Gözleri aynalı” diyerek gözlerini aynaya “Alında kakül/ gözleri gül gül” diyerek gözünün güzelliğine, büyüklüğüne işaret eder. Bestami Yazgan, Çocuktaki Kutlu Sır'da (Karataş, 1997: 239): “Elindeki yüzündeki/İki yıldız gözündeki”; Olcay Yazıcı, Eleğimsağma'da (Karataş, 1997: 242): “Gözleri kandil kandil”; Metin Eloğlu, Çocuklar'da (Kasır, 2000: 130): “A sen

masmavi çocuk/Gözlerin son gökyüzü boncuk boncuk”; Ramazan Tunç, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 180) “Gözlerinin sabahı/Bir leylak aydınlığı”; Nihat Behram, Yeni Doğmuş Bir Çocuğa Bakarak'ta (Kasır, 2000: 201): “O ceylansı gözlerin uyumsuz arılarla/irkilip incinmeyecek”; Yusuf Dursun, Sana Şiir Gerekmez Çocuk'ta (Kasır, 2000: 225): “Sana şiir gerekmez çocuk/Senin gözlerin şiir”; Mehmet Ocaktan, Kırmızı Kurdelalı Çocuk'ta (Kasır, 2000: 260): “Gülen bakara gülleri gözlerin”; Durdu Şahin, Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 301): “Yüzü ışık huzmesi/Gözleri birer derya/Gülüştü gül açtırır/Duruşu nurdan ziya” der.

Çocuğun bakışı da pınar gibi, kar gibi, güvercin gibi, granit gibi olmasıyla şiirlere konu olur. Hasan Nail Canat, Erik Ağacı Destanı'nda (Karataş, 1997: 192): “Pınar bakışlı çocuklara sıkılan kurşunlarla yazıldı bu/Destan”; İsmail Karakurt, Küçük Bir Kuş Tarihi'nde (Karataş, 1997: 214): “Düşlerin gökyüzü resimleri...bakışı kar çocuk”; M. Halistan Kukul, Çocuklar'da (Özbay vd., 1993: 165): “Güvercin bakışlarıyla beşiklerinde/Ömür denen bir yola çıkarlar yepyeni”; Özcan Ünlü, Yangınlar Çıkarken'de (Kasır, 2000: 387) “Ve sen granit bakışlarınla eriteceksin geceyi” der.

c) Saçları: Şairlerin çocuk saçına dair de çeşitli tahayyülleri vardır. Çocuğun saçları sırma, sümbül, altın, buğday, rüzgâr, mısır püskülü, kanayan karanfil lekeleri ve ipeğe benzetilir.

Akif Paşa, Mersiye'de (Karataş, 1997: 30): “Sırma saçlar döküldü mü zemine/Dağıldı mı kokladığım sümbüller”; Fazıl Hüsnü Dağlarca, Nasihat'te (Karataş, 1997: 69): “Senin saçların varsa altın gibi”; Ahmet Muhip Dıranas Denizi Özleyen Çocuklar'da (Karataş, 1997: 55): “Bahar sabahlarında bir iki üç, beş, on/Altın rengi başları altın bir madalyon”; Behcet Necatigil Mavi Işık'ta (Karataş, 1997: 78): “Sen güneşlerde yaşa/Altın saçlı”; Sabahattin Kudret Aksal Öğle Üstü Şiir II'de (Karataş, 1997: 92): “İçimde yaşasa bir çocuk/Saçları buğdaydan sarı”; Yaşar Faruk İnal, Uzat Ellerini Yavrucuğum'da (Karataş, 1997: 210): “Sabah güneşlerinde altın saçın”; Yelda Karataş, Büyük Gözlü Çocuk'ta (Karataş, 1997: 215): “gemiler gitsin

durmasın/rüzgar saçlarını bağla yelken direklerine”; Fatma Tatçı, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 234) çocukları anlatırken “Sümbül saçları”; Muazzez Menemencioglu, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 107): “Benim çocuğum kız olmalı/Saçları mısır püskülü”; Alaettin Özdenören, Habersiz’de (Kasır, 2000: 166): “Ah bebem/Rüzgar saçlı bebem”; Mehmet Ocaktan, Kırmızı Kurdelalı Çocuk’ta (Kasır, 2000: 260): “Saçların/Kanayan karanfil lekeleri”; Fazıl Hüsnü Dağlarca, Seher Vaktine Ait’te (Özbay vd., 1993: 134): “Sen iyi olacaksın, hakim olacaksın/Altın saçlarında aşikar”; Nigar Refibeyli Güller Kız’da (Özbay vd., 1993: 173): “Güller çiçek kimidir/Saçı ipek kimidir” der.

d) Sesi: Şairler çocukların seslerinin sevimliliğini, sevecenliğini, hoşluğunu anlatabilmek için çok benzetme-istiareler yapar. Çocukların sesi sudan berraktır, bülbül gibidir, âdeta zemzemdir. Onların sesi perili bir ülkeyi andırır, poyraz gibidir. En tatlı nağme gibi, müzik gibi, şeker gibidir. Keklik, kuş sesi ve şenlik sesini andırır. Cıvıltıdır, tomurcuktur.

Arif Nihat Asya, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 47): “Gülerler, şakırlar-demek-seslerin/ Olurmuş sulardan da berrakları”; Halide Nusret Zorlutuna, Oğluma’da (Karataş, 1997: 42): “Sesin bülbül oldu ömrün kışına”; Bahattin Karakoç, Senin İçin’de (Karataş, 1997: 110): “Bir sesin var ki zemzem” der. Aynı şiirinin Hasan Karataş’ın antolojisine almadığı II. bölümünde (Özbay vd., 1993: 43): “Bir perili ülkedir/Sesin başak sökerken”; Reşat Ekrem Koçu, Mersiye’de (Karataş, 1997: 218): anlattığı çocuk için: “Sesi poyraz”; M. Abdülfettah Şahin, Çocuk’ta (Karataş, 1997: 228): çocuk için “En tatlı nağmeler gibidir soluğu-sesi”; Fatma Tatçı, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 234): “Ne şeker konuşmaları”; Rezaizade Mahmut Ekrem, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 49): “Bülbül müdür o nâtika-i zi-fesahatin”; Ali Yüce, İnsan Tomurcukları (Kasır, 2000: 133) adlı şiirinde: “Çocuklar/...Kıvalı keklik sesleri”; Yusuf Dursun, Gözlerime Gül Çocuk’ta (Kasır, 2000: 224): “Bülbüle meşk olur billurdan sesin”; Şahin Taş, Çocuk’ta (Kasır, 2000: 375): “Çocuk/Her sözcüğü tomurcuk”; Derya Altıntren, Bir Çocuk Bir Dünya Bir Mutluluk’ta (Ergun vd., 1999: 78): “Çocuk cıvıltıları geçmişi/ hatırlatan/ Bir

müzik gibi çalar/ kulaklarında”; Ziya Osman, Saba Ana, Baba, Evlat’ta (Özbay vd., 1993: 49): çocuğu kastederek: “Kuşlar gibi, henüz konuşmak bilmez sesi”; Şevket Yücel, Çocuk Gözlerinde Yaşamak’ta (Özbay vd., 1993: 235): “Çocuk seslerinde bir şenlik/Düğün gibi/Bayram gibi/Onlar”; Ahmet Efe, Çocuklar Güle Benzer (Karataş, 1997: 201) çocukları anlatırken: “Dilleri bala benzer”; Bestami Yazgan Çocuktaki Kutlu Sır’da (Karataş, 1997: 238): “Şeker özü dillerin” der.

e) Ağızı: Şairlerce çocuğun ağızı genelde güle, gül goncasına ve karanfile benzetilir.

Akif Paşa, Mersiye’de (Kasır, 2000: 48): “Andıkça gülşende gonca dehenin/Yansım ahım ile kül olsun güller”; İhsan Raif Hanım Ninni’de (Karataş, 1997: 208): “Güle benzer dehenin”; Fatma Tatçı, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 234) çocukları anlatırken: “Ağızları gonca”; Mehmet Celal, Yavaş Uyuyor’da (Kasır, 2000: 55): “Seyre dalmış beşikteki meleği/Gül gibi ağızını tahayyül ile”; Nurettin Durman, Kuşlar Çekiliyor Artık’ta (Kasır, 2000: 196): “Çocuk ağızı işte bir karanfil diyorum” der.

f) Elleri: Şairler çocukların ellerini şiire, alevden bir nura benzetir. Onların elleri filiz veren bir tohum gibi, papatya gibi, pamuk gibidir ve küçük pençeleri andırır.

Akif Paşa, Mersiye’de (Karataş, 1997: 30): “Acaba çürüdü toprak oldu mu/Öpüp okşadığım o pamuk eller”; Arif Nihat Asya, Çocuklar’da (Karataş,47): “Eğilsem küçük pençeler/Saçımdan yolar akları”; Muhsin İlyas Subaşı, Çocuklar’da (Karataş, 1997: 148): “Papatyadır elleriniz”; Adnan Yücel, Gözleri Şiir Yazan Çocuklar’da (Karataş, 1997: 237): “Bir de filiz veren tohum elleriniz”; Yaşar Faruk İnal, Uzat Ellerini Yavrucuğum’da (Karataş, 1997: 210): “Ellerin yüksek dağ başlarına dökülen karca ak”; Yusuf Dursun, Sana Şiir Gerekmez Çocuk’ta (Kasır, 2000: 224): “Sana şiir gerekmez çocuk/Senin ellerin şiir ”; Ahmet Doğan, Baba Yüreğine Vuran Tan Işığında (Özbay vd., 1993: 250) : “Yanar yanar elleri, alevden bir nur olur” der.

g) Öpüşü/dudağı: Çocuğun dudakları tadından dolayı bal özüne, renginden dolayı güle ve bir çift karanfile Aynı öpüşü ise insana serinlik verdiği için rüzgâra benzetilir.

Aysen Akdemir, Gül Çiçeğim'de (Karataş, 1997: 177): “Gül goncası gül dudağından/Yuvama mutluluk sızar”; İsmail Karakurt, Küçük Bir Kuş Tarihi'nde (Karataş, 1997: 214) çocuğa överken: “gözlerin hazne önsözü/saçların öylesine gürül/bizi esmerliğimizden...öpüşü rüzgar çocuk”; Bestami Yazgan, Çocuktaki Kutlu Sır'da (Karataş, 1997: 238): “Peki.../Bal dudakların”; Ali Akbaş, Bebeğe'de (Kasır, 2000: 171) çocuğu kastederek: “Güldükçe açılır gül gül dudağın/Bilmem ki ne söyler bülbül dudağın”; Muhsin İlyas Subaşı, Geleceğe El uzatan Çocuk'ta (Kasır, 2000: 176): “Sonra, dudakları bir çift beyaz karanfil” der.

h) Gözyaşı/ağlaması: Çocuğun ağlayışı yağmur yağmasına, menekşe rengine, gözyaşları yağmura, çiğe, şebneme, gözyaşı değerinden dolayı elmasa, inci tanesine, zenzem serraklığına, boncuğa benzetilir.

Saadettin Kaplan, Ağlama Çocuk'ta (Karataş, 1997: 211): “Hangi bulut astı yine/Şu yağmuru kirpiğine”; Mehmet Necati Öngay, baharla çocuğun söyleşmesi şeklinde kurguladığı Çocuk ve Bahar'da (Karataş, 1997: 221): “Senin yağmurların, çiylerin, şebnemlerin varsa/Benim de gözyaşlarım var.”; Sadettin Kaplan, Ne Çok İsterdim Yavrum'da (Kasır, 2000: 187): “Gözlerinden dökülen gözyaşı elmasları/Hangi serçelere şölendir gül masalarda”; Süeda Okan, Parmak Çocuk'ta (Özbay vd., 1993: 79): “Gözünde her damla yaş/Bir inci tanesi”; M. Halistan Kukul, Çocuklar'da (Özbay vd., 1993: 165): “Gözyaşlarında zenzem serraklığı/İlahi aşka ayar”; Ramazan Tunç, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 180): “Yanağında yaş boncuk boncuk/Ağlaman menekşe rengi” der.

ı) Gülüşü/tebessümü: Çocuğun gülüşü bahara, güneşin açmasına, goncaların tebessümüne, güle, gülün açmasına, mavi güneşler dağıtmasına, çöl susuzları için damlaya; gamzeleri ise güller açan ebruya benzetilir.

Halide Nusret Zorlutuna, Oğluma'da (Karataş, 1997: 42): "Doğdun hayatıma ışık saçarak/Gülüşünde bahar gözlerinde tan"; İsmail Karakurt, Küçük Bir Kuş Tarihi'nde (Karataş, 1997: 214): "Yüzünde koca bir güneş/kalbin, küçük bir kuş saati/tik takları duyulur pencereden/gülüşü nar çocuk"; M. Abdülfettah Şahin, Çocuk'ta (Karataş, 1997: 228): "Goncalar gibi tebessüm eden çehresinde"; Mustafa Ruhi Şirin, Bebeğe Ninni'de (Karataş, 1997: 232): "Bir gül gibi gülüşün var."; Rezaizade Mahmut Ekrem, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 49): "Ey handesi güneş gibi cangaha münakis"; Yusuf Dursun, Gözlerime Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 224): "Gamzelerin güller açan ebrudur/Kirpiklerin yüreğime doğrudur"; A. Vahap Akbaş, Çocuk Yüzleri'nde (Kasır, 2000: 247): "Gül açar oyunda çocuk yüzleri"; Bestami Yazgan, Güllerin Güldüğü Zaman'da (Kasır, 2000: 285): "Ufkuma mutluluk neşe saçılır/Çocuğum gül açıp güldüğün zaman"; Ali Ekecik, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 293) "Gülüşün mavi güneşler dağıtır"; Durdu Şahin, Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 301): "Gülüşü gül açtırır/Duruşu nurdan ziya"; Mehmet Aycı, Bebek'te (Kasır, 2000: 396): "Bir katredir gülüşün çölün susuzlarına" der.

i) Boyu/duruşu/başı:

Çocuğun boyu/duruşu fidana, nurdan ziyaya ve umuda benzetilir. Muazzez Menemencioğlu, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 107): "Benim çocuğum kız olmalı/Saçları mısır püskülü, boyu fidanı andırmalı"; Durdu Şahin, Gül Çocuk (Kasır, 2000: 301): "Gülüşü gül açtırır/Duruşu nurdan ziya"; Muhsin Macit, Adın Umut Bebeğim'de (Kasır, 2000: 357): "Hani senin gelişin bir muştuydu bebeğim/Duruşun umut" der.

Çocuğun başı ile ilgili de iki benzetme yapılır. Ahmet Muhip Dıranas Denizi Özleyen Çocuklar'da (Karataş, 1997: 55): "Altın rengi başları altın bir madalyon"; Çoşkun Ertepinar, Güneyin Çocuğuna'da (Karataş, 1997: 62): "Başın tomurcuklar kadar taze" der.

j) Bacakları/gelişi:

Çocukların bacakları kara çalılara, gelişi bahara ve muştuya benzetilir. Cahit Külebi, Çocuklar I'de (Karataş, 1997: 87): “Kara çalılara benzeyen bacakları/Toz toprak içinde”; İsmail Karakurt, Küçük Bir Kuş Tarihi'nde (Karataş, 1997: 214): “Parmakların ne kadar zarif/Bölünen ay zamanından beri/Yedi iklimin çiçekleriyle...gelişi bahar çocuk”; Muhsin Macit, Adın Umut Bebeğim'de (Kasır, 2000: 357) : “Hani senin gelişin bir muştuydu bebeğim” der.

k) Vücudu/göğsü/nefesi/teni: Çocuğun vücudu, göğsü ve nefesi ile ilgili birer benzetme bulunmaktadır. Akif Paşa, Mersiye'de (Karataş, 1997: 30): “Tagayyürler gelip cism-i semine”; Sezai Karakoç, Ninni'de (Karataş, 1997: 116): “Gözün göğün siyahından/Göğsün güneş kadehinden”; Yusuf Dursun, Gözlerime Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 224): “Bir akşam sefası tatlı nefesin” der.

Çocuğun teni yasemin ve menekşeye benzetilir. İhsan Raif Hanım, Ninni (Karataş, 1997: 208): “Yasemin gibi tenin”; Nihat Behram, Yeni Doğmuş Bir Çocuğa Bakarak'ta (Kasır, 2000: 201): “Öpmem. Ağzım incitebilir seni/Bir menekşe inceliğindeki tenin” der.

l)Dişi: Çocuğun dişi inciye benzetilir. Mehmet Necati Öngay, çocukla baharın söyleşmesi şeklinde kurguladığı Çocuk ve Bahar'da (Karataş, 1997: 221): “Senin inci dişlerin varsa bahar/Benim de inci dişlerim var.” diyerek çocuğun dişlerini inciye benzetir.

m)Ruhu/yapısı/gönlü/kalbi/sevgisi/yüreği/heyecanı/hasreti:Çocuğun ruhu pamuk beyazıdır, yapısı sevgidendir, yüreği şiidir-Asya aydınlığıdır-bengisudur. Gönlü kuğu dolu bir göldür. Onun sevgisi ay gibidir. Kalbi küçük bir kuş saati, kanatlı bir kuş gibidir. Kalbi kristal bir bileyi taşında narin işleyişlerle sedef çakısını bilir, ince bir saz teli gibidir, ateş gibidir.

Çoşkun Ertepinar, Güneyin Çocuğuna'da (Karataş, 1997: 62): “Torosların yeşili sinmiş gözlerine/ Pamuk beyazlığı da ruhuna”; Halil Soyuer, Çocuk'ta (Kasır, 2000: 111): “Çocuk bir dağ tepesi/Sevgidendir yapısı”; Yusuf

Dursun, Sana Şiir Gerekmez Çocuk'ta (Kasır, 2000: 225): "Sana şiir gerekmez çocuk/Senin yüreğin şiir"; Mehmet Ocaktan, Kırmızı Kurdelalı Çocuk'ta (Kasır, 2000: 260): "Bir asya aydınlığı yüreğin"; Talip Işık, Kutlu Şehir'de (Kasır, 2000: 389): "İşıldayan/Bengisu yüreğin"; Durdu Şahin, Güzel Çocuk'ta (Kasır, 2000: 301): "Al yeşil, çiçekli daldır/Gönlü kuğu dolu göldür"; Aysen Akdemir, Şeker Kız'da (Özbay vd., 1993: 221) bir çocuk ağzından: "Çiçeğim aklardan ak/Var mı eli yanmadan/Kalbimi taşıyacak...Yürek çiçek, yürek kuş"; Muhsin İlyas Subaşı, Çocuklar'da (Karataş, 1997:148): "Sizde sevgiler ay gibi" der.

İsmail Karakurt, Küçük Bir Kuş Tarihi (Karataş, 1997: 214) adlı şiirinde: "Yüzünde koca bir güneş/Kalbin, küçük bir kuş saati"; Nihat Behram, Yeni Doğmuş Bir Çocuğa Bakarak'ta (Kasır, 2000: 201): "Kristal bir bileyi taşında/narin işleyişlerle/sedef çakısını biliyor kalbin"; Durdu Şahin, Gül Çocuk'ta (Kasır, 2000: 301): "Kalbi kanatlı bir kuş"; Mustafa Tatçı, Gül Yüzlü Çocuklar'da (Özbay vd., 1993: 198): "Bir ince saz telidir/Kalbi gül yüzlülerin"; der.

Muhsin İlyas Subaşı, Çocuklar'da (Karataş, 1997: 148): "Sizde heyecan tay gibi"; Alaettin Özdenören Kerem'e Ağıt'ta (Kasır, 2000: 167): "Hasretin inceden akan su gibi" der.

n) Hali/özü/kokusu: Çocuğun hali özü ve kokusu da benzetme-istiare sanatına konu olur. Bahattin Karakoç, Senin İçin'de (Karataş, 1997: 110): "Bir halin var ki şeker"; Bestami Yazgan, Çocuktaki Kutlu Sır'da (Karataş, 1997: 239): "Ya şu gül kokusu/Nur dokusu özündeki"; Yusuf Dursun, Sana Şiir Gerekmez Çocuk'ta (Kasır, 2000: 225): "Sana şiir gerekmez çocuk/Senin kokundur şiir" der.

o) Düşleri/rüyaları/duygusu: İsmail Karakurt, Küçük Bir Kuş Tarihi'nde (Karataş, 1997: 214): "Ellerinde kuşluk, ellerinde gelecek/Düşlerin gökyüzü resimleri"; Aysen Akdemir, Şeker Kız'da (Özbay vd., 1993: 221): "Her düşüm bir ak sakız" der. Coşkun Ertepinar, Çocuk Bahçesinde'de (Kasır,

2000: 84): “Duygu, akan su gözlerinde” der ve çocuğun duygularını akan suya benzetir.

Sonuç:

Türk şairleri eserlerinde çocuk ve çocuğun hal/hareketleri ile ilgili sayısız hayal kurarlar. Düşüncelerini anlatırken farklı benzetme-istiarelerden istifade ederler. Çocuk; şiirlerde söylenmesi zor, anlaşılması gayret gerektiren, anlam yoğun metinler olduğu için şiire; kokusu, rengi, zarafeti, insanda ifade ettiği sembolik anlamlar sebebiyle çiçeğe benzetilir. Çocuk bazen gül, meyve, çınar, ağaç dalı, fidan, çiğdem, siyah üzüm, sarmaşık, papatya, çayır-çimen, ayva-nara bazen kuğu, keklik, güvercin, turna, kelebek, arı, bülbül, uğur-ipekböceğine bazen yiğitliği, sevimliliği, sempatikliği, ürkekliği, saflığı ile sembol hâline tosun, yavru, kuzu, ceylan, oğlak, aslan gibi hayvanlara bazen nur topu, melek, peri, rahmet, düş, Tanrı armağanı merhamet, ebed-ezel, ayetlerdeki huzur gibi maddi-manevi unsurlara bazen çocuğun değerini ve tatlılığını anlatırken inci tanesi, mercan, taze mücevher, gülüş, süs, bal, nar, şeker gibi unsurlara benzetilir. Çocuk bazen tabiat unsurları ile de (ay, gökyüzü, yıldız, güneş, toprak, dağ tepesi, bahar, yaz, kış, kar, damlacık, bulut, su, sel, yel, göl, ırmak, yağmur gibi birleştirilir. O, şairin canının bağı, kalbinin ağı, gönlünün neşesi, canı, ciğeri, ruhudur; çocuk barış, özgürlük, güzellik, aydınlık, umut, hayat, rüya, eğlence, güçtür. Çocuğun her bir uzvu da en az çocuğun kendisi kadar güzeldir, etkilidir, sevimlidir, hayranlık uyandırır. Yüzü ışıktır, gündür, güneştir, güldür. Gözü yıldız, kandil, nergis, gül tomurcuğu, karanfiledir. Saçları sırma, altın, mısır püskülü, kanayan karanfil lekeleri, sümbül ve ipektir. Sesi sudan berraktır, bülbül-nağme- şeker gibidir. Ağzı güle, gül goncasına, goncaya ve karanfile benzer.

Çocuğun bütünüyle kendisin konu edildiği benzetme/istiareler gül nergis gibi **çiçekler**; tosun, ceylan gibi **hayvanlar**; yağmur, ışık gibi **tabiat unsurlarından**; rahmet, Allah'ın lütfu gibi **ilahi âlemle** ilişkilendirmelerden, mücevher elmas gibi **değerli madenlerden**; şeker bal gibi **tatlı şeylerden**; gönlün sesi, canın bağı gibi **kişisel duygulanımlardan**; barış özgürlük gibi

soyut kavramlardan; insanlığın devamı, gelecek gibi **çocuğa yüklenen misyonlardan** oluştuğu söylenebilir. Bunlar arasında özgün buluşlar vardır. Çocuğun uzuvları-hali ile ilgili benzetme/istiarelerde ise Türk şiirindeki geleneksel benzetmelerin daha çok tercih edildiği görülür.

KAYNAKÇA

- Coşkun, M (2014), Sözü'n Büyüsü Edebi Sanatlar, Dergah Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 368s.
- Ergun, E., Kaplan, M., Özer, A. (1999), Cumhuriyet Dönemi Çocuk Şiirleri Seçkisi, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Baskı Ankara, 312s.
- Karataş, T. (1997), Rüyalarımızın Sarışın Buğdayı, Bayrampaşa Belediyesi Kültür ve Eğitim Yayınları, İstanbul, 256 s.
- Kasır, Dr. H. A. (2000.), Çocuk Şiirleri, İstanbul, 458s.
- Kocakaplan, İ (1992), Açıklamalı Edebi Sanatlar, MEB Yayınları, İstanbul, 188s.
- Özbay, H., Karakoç, B. Tatçı, M. (1993), Şiir Burcunda Çocuk, İstanbul, 275s.
- Saraç M. A. Y (2000), Klasik Edebiyat Bilgisi, R Yayınları, İstanbul 282s.